

2 Skjoldenæsholm dødis- og herregårdslandskab

BESKRIVELSE

Nøglekarakter

Moræneaflejringer med udpræget dødisrelief danner et småbakket landskab med herregårdspræg og blandet arealanvendelse med landbrugsdrift, landsbyer og skove.

Det småbakkede og bakkede landskab set i retning mod Valsølillegård og Skjoldenæsholm fra et bakkedrab vest for Høed.

Beliggenhed og afgrænsning

Landskabskarakterområdet ligger i den nordlige del af Ringsted Kommune og er mod nord afgrænset af Holbæk Kommune samt Lejre Kommune mod nordøst. Mod syd er området afgrænset af den karakteristiske tunneldal, der gennemskærer kommunen i en overvejende øst-vestlig retning. Mod hhv. øst og vest støder landskabskarakterområdet op til karakterområde 3 *Jystrup dødis- og landbrugslandskab* og 1 *Allindelille dødis- og landbrugslandskab*. Grænserne følger hovedsageligt de store skove inden for dette karakterområde.

Landskabskarakteren

Skjoldenæsholm dødislandskab er karakteriseret ved et kuperet terræn og blandet arealanvendelse med landbrugsdrift og store skovområder. Skovområderne er knyttet til herregårdslandskabet omkring Valsøllillegård og Skjoldenæsholm, der præger landskabskarakteren i den centrale del. Der er tale om et middel til storskalalandskab, med store markflader, gamle vejtræer og sø- og moseområder.

I andre dele af området (særligt i nord og nordvest) danner dødisrelieffet grundlag for et småbakked landskab med snoede veje og mange husmandssteder. Mange af markerne i dette område anvendes ekstensiv til græsning. Der er også en del bevoksning og mange afløbsløse lavninger med vådområder og små søer. Sammen med de store markflader skaber det en skiftevis åben og lukket struktur.

Fra den sydlige del er der mulighed for lange kig over tunneldalsområdet 4 *Haraldsted sø- og tunneldalslandskab*. De markante skovbryn er med til at afgrænse området visuelt mod nord, øst og vest.

Landskabskarakterens oprindelse

En del af landskabskarakterområdet bærer præg af hovedgården Skjoldenæsholm. På den nuværende placering blev de første af gårdens bygninger opført i 1600-tallet. Et voldsted efter en tidligere hovedbygning findes ved nordbredden af Valsøllille Sø. Skovområderne er af ældre dato, og ligeledes herregårdslandskabet. Omkring landsbyen Valsømagle er jorden udskiftet, og de eksisterende vej- og markstrukturer er opstået omkring slutningen af 1700-tallet. I de gamle overdrevsområder som Svineold og Hoppeold, der ligger væk fra landsbyerne, er strukturerne yngre. Her ses mange husmandssteder på mindre lodder, der er udstykket i slutningen af 1800-tallet.

Naturgrundlag

Dannelsesmæssigt udgøres området delvist af morænelandskab og dødislandskab fra sidste istid. I den sydlige del er der præg af randmoræner, og der er både en issø-lavning og issøbakker inden for karakterområdet. Issøbakkerne findes i Højbjerg Skove i den nordlige del.

Geomorfologi

Jordtype

Morænelersaflejringer udgør den hovedsagelige jordtype i området. Omkring vådområder og søer findes også ferskvandstørv og smeltevandssand. Issø-bakkerne består af ler.

Terræn

Det er et småbakket landskab med udpræget dødispræg. Dødisrelieffet kommer til udtryk ved afløbsløse lavninger og vådområder samt små bakker. I Højbjerg Skove to markante bakker - Højbjerg og Gyldenløveshøj, der begge er dannet som issøbakker. Bakkerne er flade på toppen og har jævnt stigende sider, der rejser sig 15-20 m over det omgivende landskab. Gyldenløveshøj er med 125,5 meter over havet et af Sjællands højeste punkter. Den naturlige højde er dog kun 121,3 m mens de resterende ca. 4 m skyldes en anlagt høj, som Ulrik Gyldenløve lod opføre i slutningen af 1600-tallet.

Vejene følger det småbakkede terræn som her vest for Valsølillegård.

Vandelementer

Der findes en del markante vandelementer i karakterområdet, blandt andet Valsølle Sø, Gårdsø ved Skjoldnæsholm og Mortenstrup Sø. I Store Høed Skov og Højbjerg Skov ses en række mindre søer, ligesom skovene er karakteriseret ved mange åer og dræningskanaler. I den vestlige del af karakterområdet ligger Skee Mose. Som følge af landskabets dødisrelief er der en del mindre vandhuller spredt på markfladerne og i skovene.

Arealanvendelse og landskabselementer

Bevoksningsstruktur

Der er mange store skovområder inden for karakterområdet, hvor de største er Allindelille Fredskov, Haraldsted Skov, Valsømagle Skov, Store Høed Skov og Højbjerg Skove. Bevoksningen i området består primært af løvtræer. I skovområderne findes der også forskellige nåletræssorter. Skovene omkring Skjoldnæsholm rummer stor variation, og alle træsorter, der dyrkes i dansk skovbrug, siges at være repræsenteret.

Der findes også en del enkeltstående træer på marker og ved vejene. Der er desuden bevoksning i markskellene og omkring de små vandhuller og søer.

Dyrkningsform

Der er landbrugsdrift i den centrale og sydlige del, mens markerne i den nordlige del (ved Hoppeold) hovedsageligt anvendes som græssede marker og til høstet. Omkring Valsølle Sø ligger åbne halvnatur områder med moesområder og afgræssede enge.

Der er anlagt golfbane på et område omkring Skjoldenæsholm.

I markerne findes ofte vådområder, der ikke egner sig til opdyrkning.

Bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i karakterområdet består af enkelte store gårde, som hovedgården Skjoldenæsholm og Valsøllilegård, samt mindre husmandssteder i nogle dele af karakterområdet. Valsømagle i den sydlige del er karakterområdets eneste landsby. Koncentrationen af bebyggelse er størst i den nordlige og vestlige del, hvor der ligger spredte husmandssteder (Valsømagle Huse, Keldeskov Huse, Haraldsted Skovhuse) samt en samling af huse ved Nebs Mølle. Den generelle tilstand af bebyggelsen er god, og mange af de tidligere husmandssteder fremstår renoverede.

Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer

Skjoldenæsholms bygninger og det omgivende landskab fremstår som en kulturhistorisk helhed i landskabet. Hovedgården er første gang nævnt i 1348 og har spillet en væsentlig rolle i landskabets udvikling og bebyggelsesstrukturen. Flere gårde i det tilstødende karakterområde *1 Allindelille dødis- og landbrugslandskab* har hørt under herregården (Allindemaglegård, Egtvedgård og Stigbjerggård), mens også Valsøllilegård ved Valsøllille Sø har været en del af Skjoldenæsholms besiddelser. Søer, parkanlæg, bygningerne, de store skovområder og enkeltstående gamle træer medvirker til at karakterisere den kulturhistoriske helhed omkring Skjoldenæsholm. De historiske vingesus i landskabet og de store skove præger landskabsoplevelsen.

Valdemarsvejen førte oprindeligt fra Gurre over Roskilde, Lejre og Haraldsted og videre til Korsør. Den gamle kongevej måtte kun bruges af kongen (Christian den IV), hoffet og hæren. Vejen blev belagt med natursten, og på strækninger i det kuperede skovområde ved Højbjerg Skove blev den anlagt som hulvej. Nogle steder kan vejens oprindelige brolægning med natursten stadig ses.

En jernbanelinje fra Ringsted over Hvalsø til Frederikssund åbnede i 1925. Allerede i 1936 blev strækningen lukket, og arbejdet med at forbinde linjen mellem Frederikssund og Hillerød blev indstillet. I landskabet findes stadig dæmninger, og et stykke af sporene ligger fortsat ved Skjoldenæsholm, hvor de i dag bruges af Sporvejsmuseet.

Tekniske anlæg

Der ses enkelte større staldanlæg i tilknytning til landbrugsejendomme, men de er ikke dominerende i landskabsbilledet. Herudover kan skorstenene ved Ortved i naboområdet ses fra den sydlige del.

Rumlige og visuelle forhold

De karaktergivende elementer i forhold til landskabets rumlige og visuelle forhold er de markante skove i samspil med det karaktergivende dødislandskab. Desuden indgår de spredte husmandssteder og store gårde med deres tilhørende omgivelser som karaktergivende elementer, i særdeleshed Skoldnæsholm og området omkring Valsølille Sø. Til sammen giver dette et landskab, der i den nordlige del er middel til lille, mens skalaen i den centrale del er større. Her er landskabsrummene og markparcellerne generelt større.

Afgrænsningen i landskabet er transparent til lukket.

Skovene og de markante skovbryn afgrænser landskabsrummene omkring de store markflader.

Landskabet fremstår visuelt roligt og uforstyrret. I den sydlige del er der lange kig over tunneldalen ved Haraldsted Sø mod Benløse og Ringsted By.

Tunneldalen med Haraldsted Sø afgrænser området og skaber udsigter mod syd til Ringsted by, Benløse Kirke samt højspændingsledninger. Der er visuel sammenhæng med område 6 *Ringsted og Kværkeby morænelandskab* henover søerne i tunneldalen.

Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer

Området omkring Valsølille Sø er oplevelsesrigt med natur og halvkultur omkring Valsølille Sø og nærhed til Skjoldnæsholm. Det naturprægede landskab omkring søen byder på visuelle oplevelser.

Omkring Hoppeold og Svalmstrup er det karakteristiske dødislandskab udpræget. Her er samspillet mellem det kuperede terræn med små bakketoppe og lavninger og ustruktureret beplantningsstruktur tydelig. Nogle steder er der lange udsigter, andre steder er man lukket inde nede i terrænet mellem bebyggelse, moseområde og krat. Landskabsoplevelsen er uforudsigelig på grund af den lille skala, snoede veje og spredte bebyggelse i det afvekslende terræn.

Dødislandskabets karaktertræk ses tydeligt i landskabet ved Hoppeold. Her er både søer og vådområder i afløbsløse lavninger samt bakker og blandet bevoksning.

Tekniske anlæg, byudvikling eller andre landskabselementer

Der ses ingen tekniske anlæg i karakterområdet, og landskabet fremstår visuelt og støjmessigt roligt.

Et område syd for Jystrup er udstykket, og kun en lille del af området er udbygget.

Nøglefunktioner

Nøglefunktioner, udvikling og planlagte ændringer

For at opretholde den eksisterende landskabskarakter er fortsat drift af jorden og vedligeholdelse af de gamle, store skove og skovbryn væsentlig. Samtidig er den sparsomme bebyggelse med de tidligere husmandssteder og spredte landejendomme med til at præge landskabet.

Udviklingstendenser

Landskabet er ikke udviklet meget i de seneste 100 år. Skovarealernes omfang er stort set uforandret, selvom en gennemgang af luftfotos viser, at der løbende fældes og nyplantes. I de seneste 50 år er skovene blevet tættere og træerne større. Herudover er der kommet en golfbane med arealer øst og vest for Skjoldenæsholm, hvor der tidligere var dyrkede marker.

I forhold til bebyggelse er der ved Valsømagle udstykket mindre jordlodder af to omgange. I den østlige del af byen blev grunde udstykket i første halvdel af 1900, mens der senest er udstykket og bebygget nye enklaver med i alt 20 grunde nord for byen (forsøgsbyggeriet Hallingelille). Også ved Næbs Mølle er der sket en udvikling i bebyggelse i 50'erne og 60'erne, hvor der blev opført enfamiliehuse.

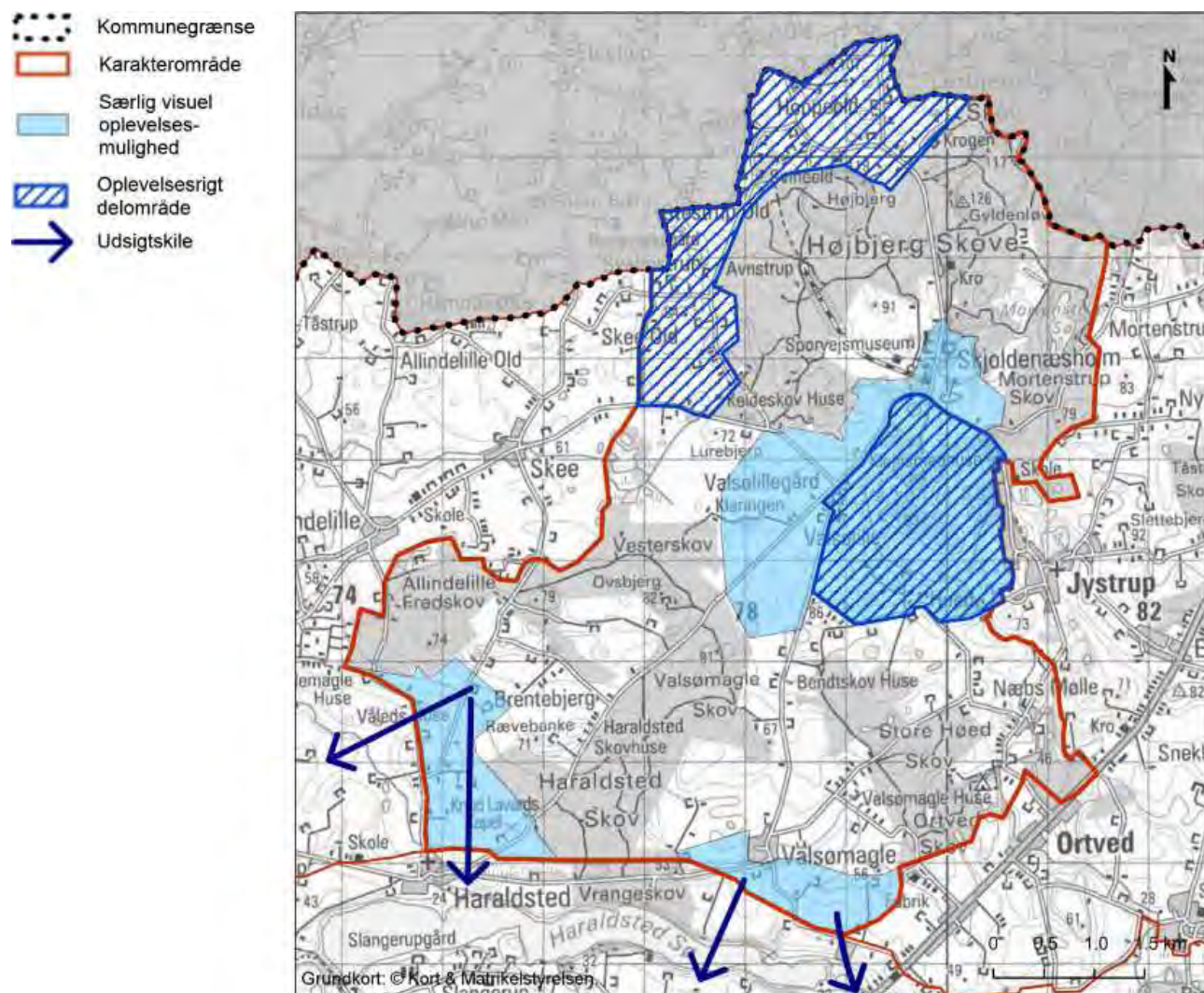
Planlagte ændringer

Der er ingen eller få planlagte ændringer i dette karakterområde. De udpegede områder til vindmøller og erhverv ligger ikke inden for dette område.

VURDERING

Landskabskarakterområdet er afgrænset og karakteriseret af sammenspil mellem naturgrundlaget, arealanvendelsen og de rumlige visuelle forhold. En vurdering af landskabet skal bruges som grundlag for varetagelse af de landskabelige interesser i det fremtidige arbejde med landskabet i Ringsted Kommune.

Vurderingen indeholder en vurdering af de særlige visuelle oplevelsesmuligheder i landskabet samt en angivelse af landskabets sårbarhed i forhold til konkrete udviklingsprojekter.

De særlige visuelle oplevelsesmuligheder og oplevelsesrige delområder i karakterområde 2.

Særlige visuelle oplevelsesmuligheder

Landskabet omkring Skjoldenæsholm rummer mulighed for udsigter ud over de store markflader, ligesom natur- og halvkultur-arealerne ved Valsø-lille Sø byder visuelle oplevelser.

Fra Valsømagle, der ligger højt i landskabet, er der gode udsigtsmuligheder over tunneldalen i syd, karakterområde 4 *Haraldsted sø- og tunneldalslandskab*.

Også fra Nyvangshuse nord for Haraldsted i den sydvestlige del giver det høje terræn mulighed for udsigter mellem skovene mod syd og vest. Også her er udsigten over tunneldalen med Haraldsted Sø og i retning mod Gyrstinge.

Udsigt over Valsø Lille Sø fra syd. Selv på en regnfuld dag fornemmes skovområdernes betydning i landskabet og de lavtliggende områder omkring søen.

Landskabskarakterens sårbarhed

Landskabskarakteren er i høj grad knyttet til herregårdspræg, hvor de store skove spiller en markant rolle. Landskabet er i dag stort set uden tekniske anlæg og landskabets oprindelse fornemmes. Karakterområdet er derfor generelt sårbart over for større ændringer og tilføjelse af nye landskabselementer. Der er ikke egentlige udviklingsplaner for området.

Særligt sårbare områder

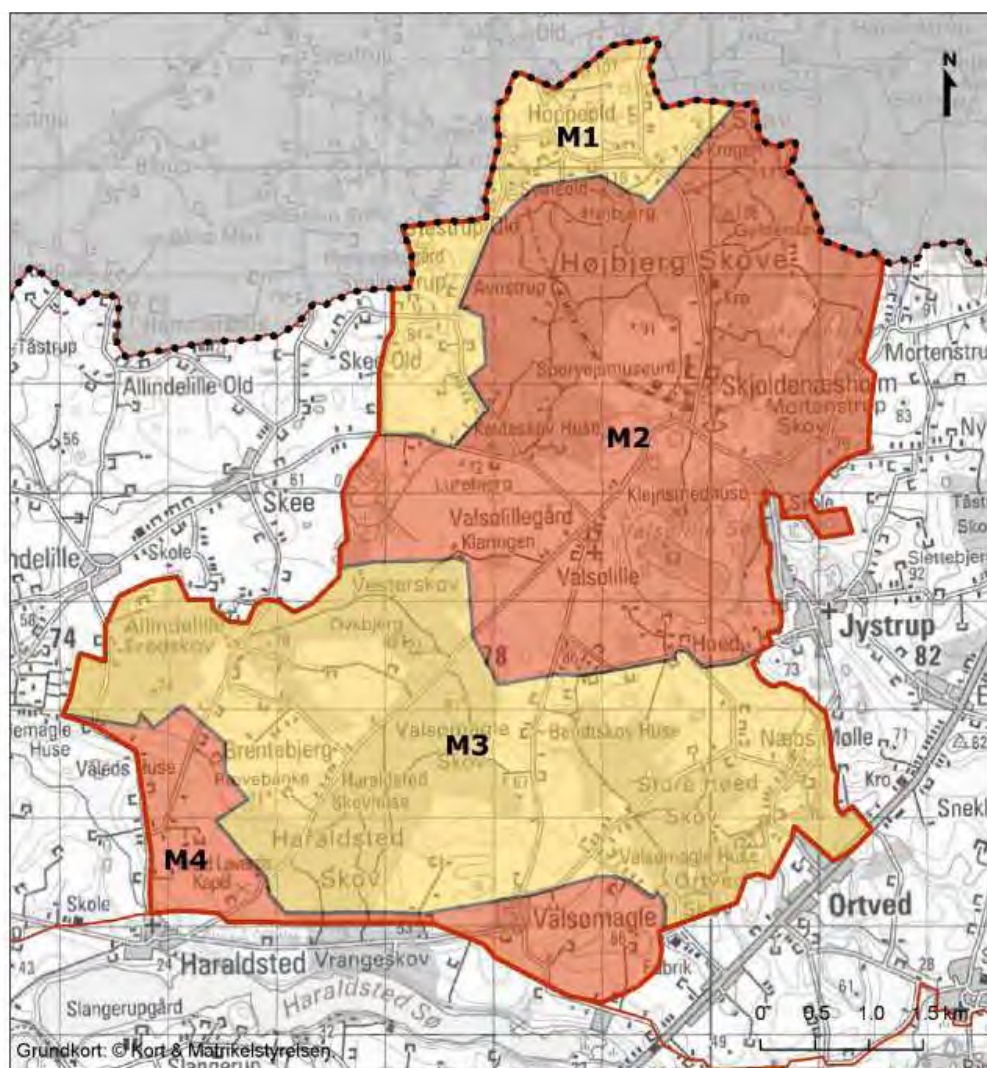
Området ved Hoppeold og Svalmstrup er vurderet særligt sårbart over for tiltag, der vil sløre delområdet karakter som et landskab med lille skala, hvor de væsentlige elementer udgøres af bevoksning, spredte landejendomme og gårde samt vådområder og småsøer. Samtidig er der en ekstensiv karakter, hvor flere af de små jordlodder afgræsses. Området er sårbart over for egentlig skovrejsning, og store sammenhængende udstykninger, da det vil sløre sammenhængen mellem naturgrundlaget og placeringen af bebyggelse og veje i det bakkede landskab.

Landskabet med herregårdspræg omkring Skjoldenæsholm er særligt sårbart over for ændringer og tiltag, der vil begrænse den visuelle sammenhæng over de store, åbne markflader. Samtidig er de markante skovbryn, gamle vejtræer og enkeltstående træer væsentlige enkeltelementer, og derfor er landskabets karakter med tydeligt herregårdspræg sårbart over for ændringer.

FREMTIDIG PLANLÆGNING OG FORVALTNING

Den fremtidige planlægning og forvaltning tager udgangspunkt i kortlægningen af landskabskarakteren samt overvejelser omkring landskabskarakterens tilstand og styrke i de udpegede delområder.

For delområderne er det nedenfor angivet, om karakteren skal beskyttes, vedligeholdes, udvikles eller forbedres. Der kan også forekomme overlap mellem disse forskellige strategiske mål inden for et karakterområde. Endelig angives en række tiltag, handlinger og initiativer, som bør enten begrænses eller igangsættes for at imødekomme den ønskede udvikling for hvert delområde.

De strategiske mål for delområder i karakterområde 2.

M1 - vedligeholde

M1 skal vedligeholdes, da der her er tale om et delområde med udpræget dødispræg, hvor der er en tydelig sammenhæng mellem det varierede naturgrundlag og de kulturskabte strukturer såsom veje, bebyggelsens placering,

størrelse mv. Delområdet skiller sig ud (er kontrasterende) i forhold til det resterende karakterområde.

Anbefalede handlinger og initiativer:

- › Området skal beskyttes mod tiltag (større sammenhængende skovrejsning, større sammenhængende byggeri, store landbrugsejendomme) der kan ændre på sammensætningen i landskabet og dets lille skala.
- › De små marklodder og spredte naturområder bør opretholdes, så den lille skala og dødiskarakteren fortsat tydeligt kan opleves.
- › De markante skovbryn bør bevares, så de fortsat er afgørende for afgrænsningen af landskabsrummene.

M2 - beskytte

M2 skal beskyttes, da der her er tale om et særligt karakteristisk delområde med god tilstand, hvilket opleves ved, at herregårdslandskabet fremstår enkelt med en tydelig tidsdybde som følge af at udviklingen i området har været begrænset. Derfor er karakteren fortsat præget af de store åbne marker, sparsom bebyggelse og ikke mindst store skovområder med markante skovbryn.

Anbefalede handlinger og initiativer:

- › Undgå fritliggende bebyggelse da dette kan sløre det generelt sparsomt bebyggede herregårdslandskabs karakter.
- › De markante skovbryn bør bevares, så de fortsat er afgørende for afgrænsningen af landskabsrummene og danner en veldefineret ramme omkring de åbne landskabsområder. De fritstående træer samt vejtræer skal så vidt muligt bevares.
- › Området bør friholdes for store tekniske anlæg som vindmøller, højspændingsledninger, siloer, biogasanlæg eller telemaster.

M3 - vedligeholde

M3 skal vedligeholdes, da der er tale om et karakteristisk landskab i god tilstand. Området er præget af skov og skovbryn hvor de åbne landområder, spredte bebyggelse og samlinger af huse, ligger som lommer omkranset af skov.

Anbefalede handlinger og initiativer:

- › De markante skovbryn bør bevares, så de fortsat er afgørende for afgrænsningen af landskabsrummene og danner en veldefineret ramme omkring de åbne landskabsområder.

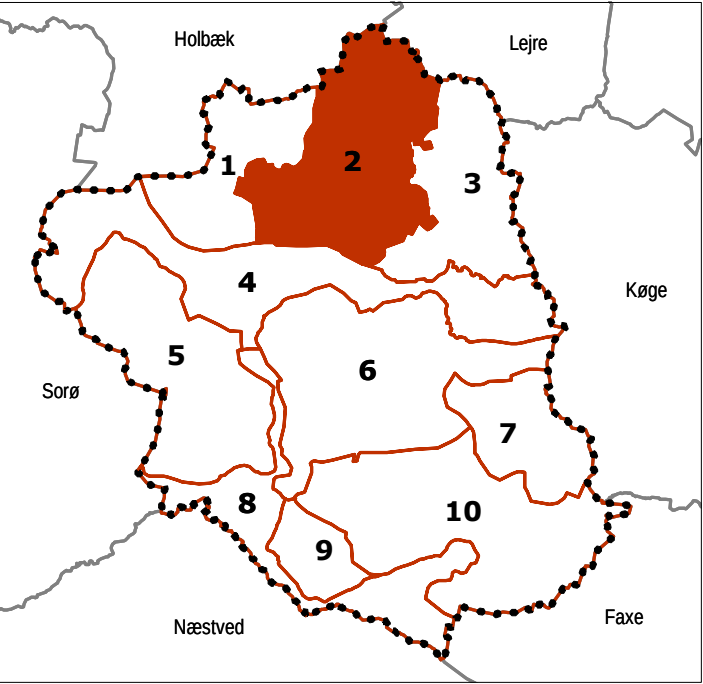
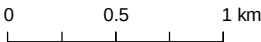
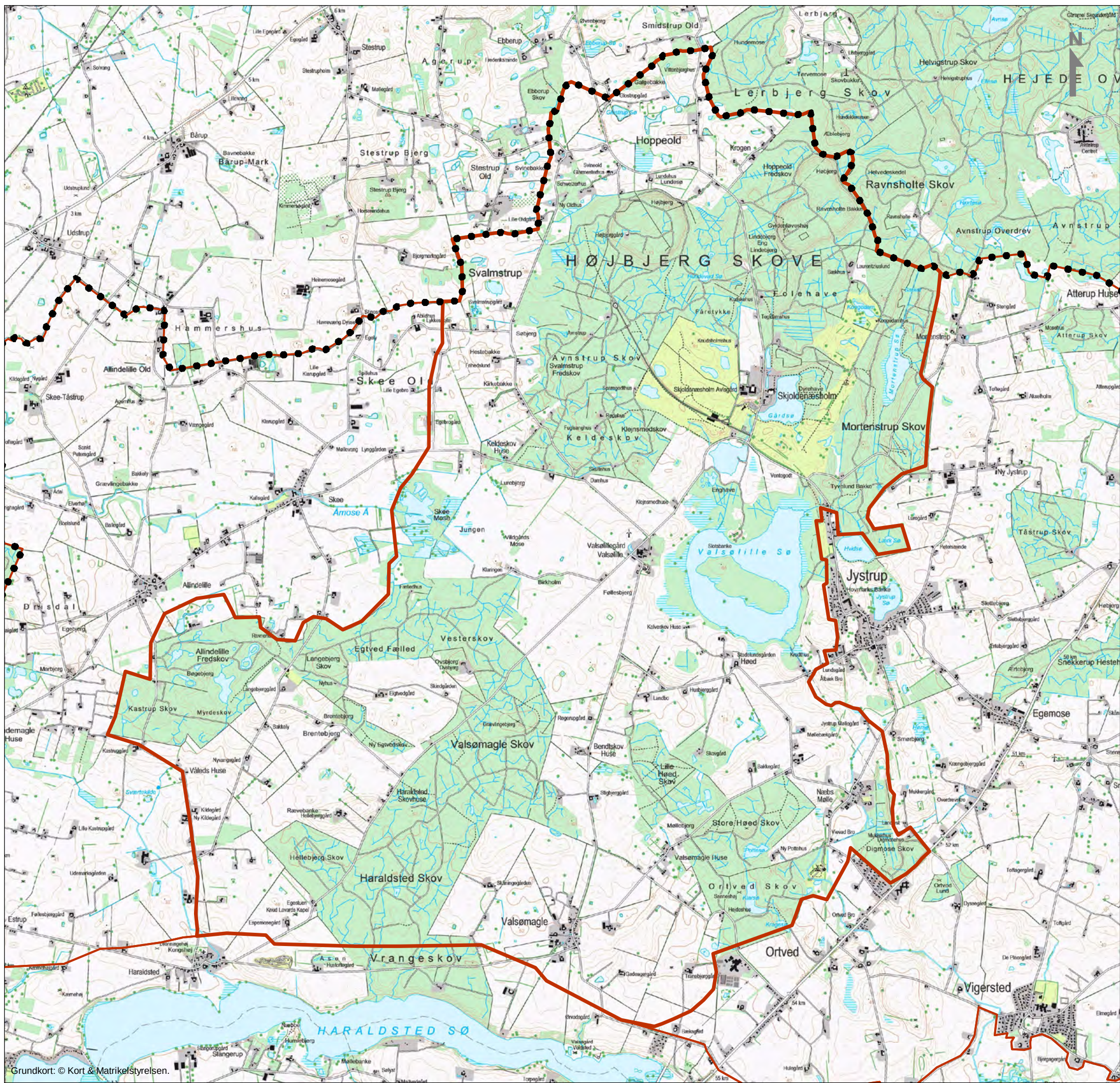
- › Strukturen omkring Valsømagle landsby bør opretholdes. Dette sikres ved at vejenes forløb og de beskyttede sten- og jorddiger ikke fjernes eller ændres. Vedligeholdelse af strukturerne skal medvirke til, at stjerneudskiftningen som kulturhistorisk spor stadig kan genfindes.

M4 - beskytte

M4 skal beskyttes, da delområdet rummer særlige visuelle oplevelsesmuligheder i kraft af udsigterne på tværs af Haraldsted tunneldal. Delområdet er derfor generelt åbent i retning mod tunneldalen, hvor der opnås lange kig, mens landskabet er lukket af skovbryn i andre retninger.

Anbefalede handlinger og initiativer:

- › Der er særlig visuel kontakt på tværs af tunneldalen og til Haraldsted Sø. Denne visuelle forbindelse skal beskyttes ved ikke at tillade større sammenhængende skovrejsning og opførelse af tekniske anlæg som vindmøller, højspændingsledning, siloer og biogasanlæg.
- › Mindre skovrejsnings områder kan accepteres, hvis det sikres at der er ind-/udsigtskiler til søen.
- › Eventuel byudvikling ved Valsømagle og Haraldsted bør være rettet mod nord.
- › Strukturen omkring Valsømagle landsby skal opretholdes. Dette sikres ved at vejenes forløb og de beskyttede sten- og jorddiger ikke fjernes eller ændres. Vedligeholdelse af strukturerne skal medvirke til, at stjerneudskiftningen som kulturhistorisk spor stadig kan genfindes.

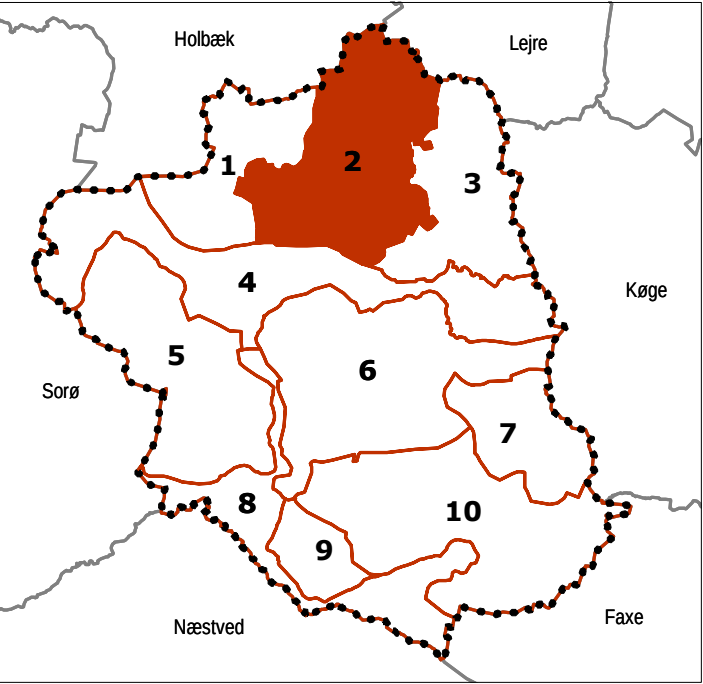
Ringsted Kommune
Landskabskarakteranalyse

Oversigtskort
Landskabskarakterområde 2
Skjoldenæsholm dødis- og herregårdslandskab

O:\A030000\A032485\3_Pdoc\GIS\Kortbilag\Bilag 2-1 Oversigtskort.WOR	ATR nr.:	A032485
	Tegn./Udarb.	BJO / LHJN
	Kontr.	AKJO
	Godk.	LHJN
	Mål	1:35.000 (A3)
	Dato	25. jan. 2013
COWI A/S Parallevej 2 2800 Kongens Lyngby	Telefon 56 40 00 00 cowi@cowi.dk www.cowi.dk	Dokument nr. Bilag 2-1
	Rev.	0

0 0.5 1 km

Ringsted Kommune
Landskabskarakteranalyse

Høje målebordsblade
Landskabskarakterområde 2
Skjoldenæsholm dødis- og herregårdslandskab

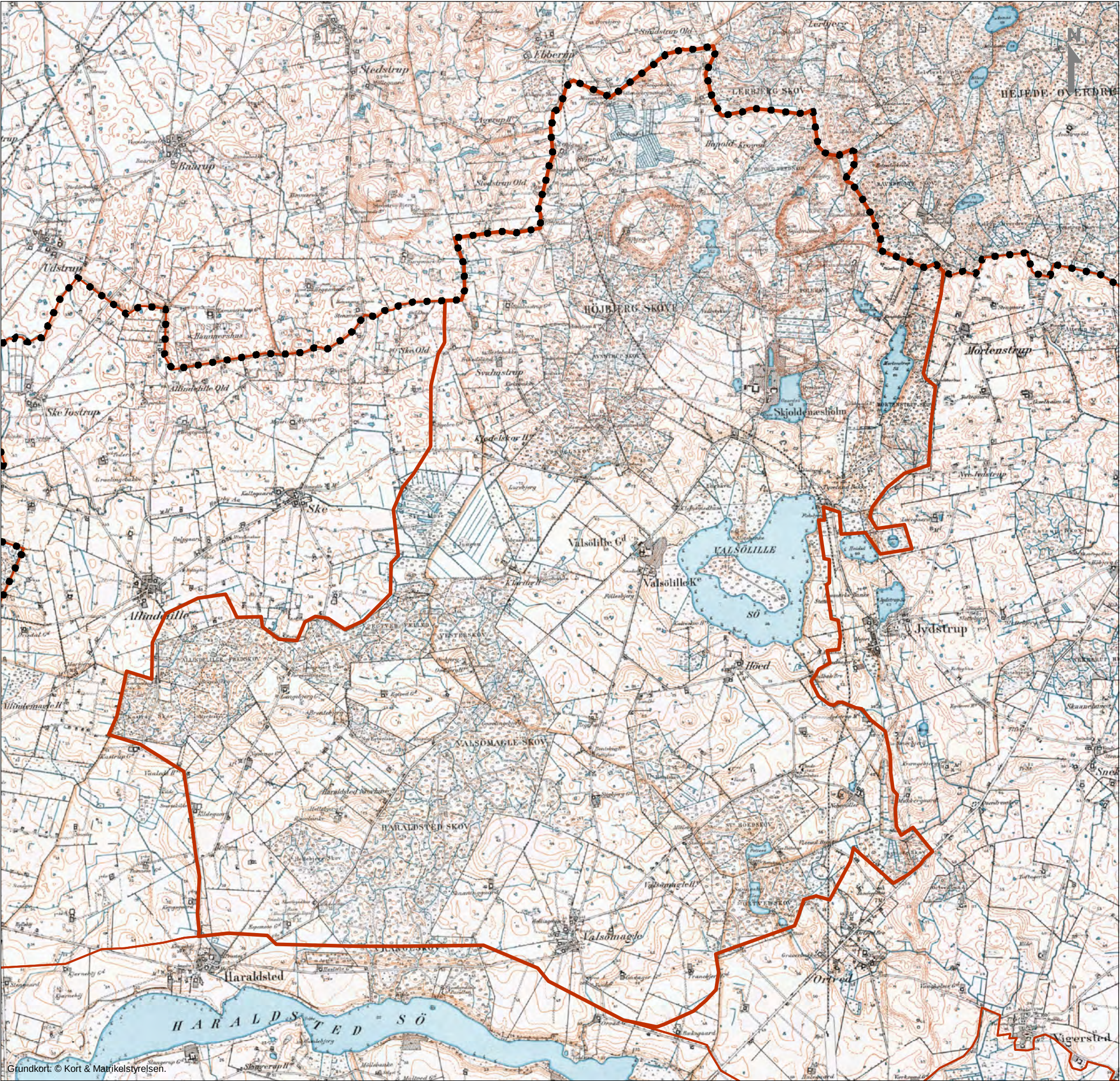
O:\A030000\A032485\3_Pdoc\GIS\Kortbilag\ Bilag 2-2 Høje målebordsblade.WOR

ATR nr.:	A032485
Tegn./Udarb.	BJO / LHJN
Kontr.	AKJO
Godk.	LHJN
Mål	1:35.000 (A3)
Dato	25. jan. 2013
Dokument nr.	
Rev.	
Bilag 2-2	0

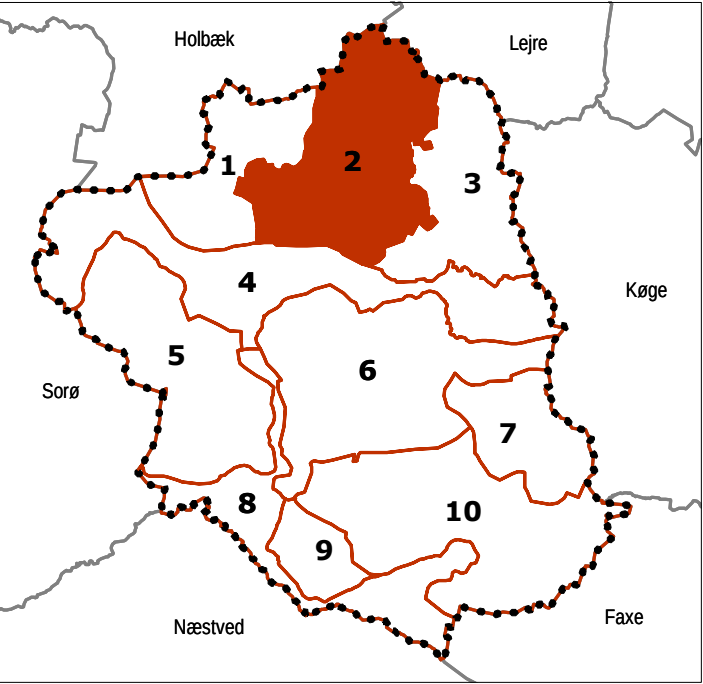
COWI

COWI A/S
Parallevej 2
2800 Kongens Lyngby

Telefon 56 40 00 00
cowi@cowi.dk
www.cowi.dk

0 0.5 1 km

Ringsted Kommune Landskabskarakteranalyse

Lave målebordsblade
Landskabskarakterområde 2
Skjoldenæsholm dødis- og herregårdslandskab

O:\A030000\A032485\3_Pdoc\GIS\Kortbilag\ Bilag 2-3 Lave målebordsblade.WOR

ATR nr.:	A032485
Tegn./Udarb.	BJO / LHJN
Kontr.	AKJO
Godk.	LHJN
Mål	1:35.000 (A3)
Dato	25. jan. 2013
Dokument nr.	
Rev.	

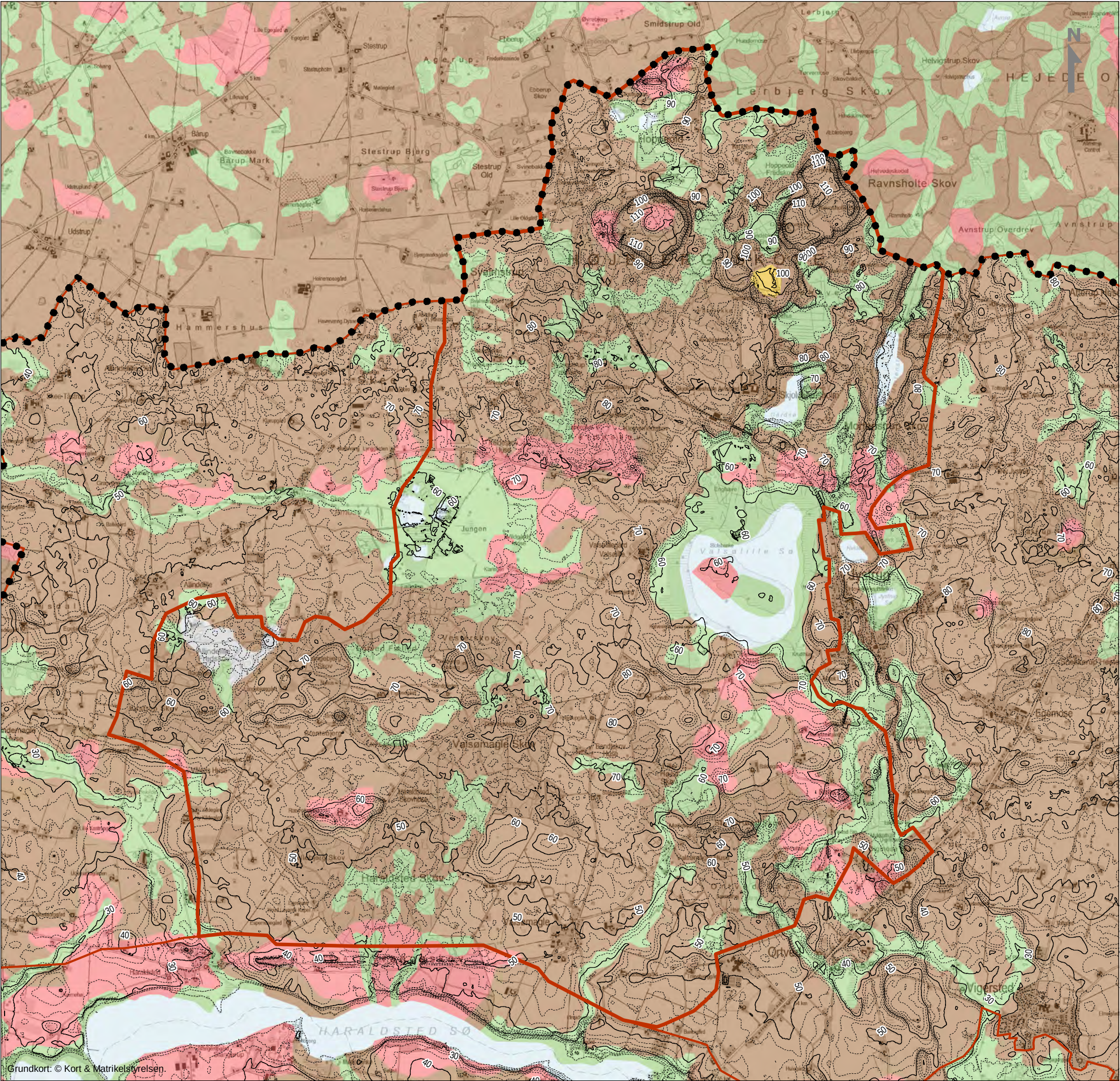
COWI

COWI A/S
Parallevej 2
2800 Kongens Lyngby

Telefon 56 40 00 00
cowi@cowi.dk
www.cowi.dk

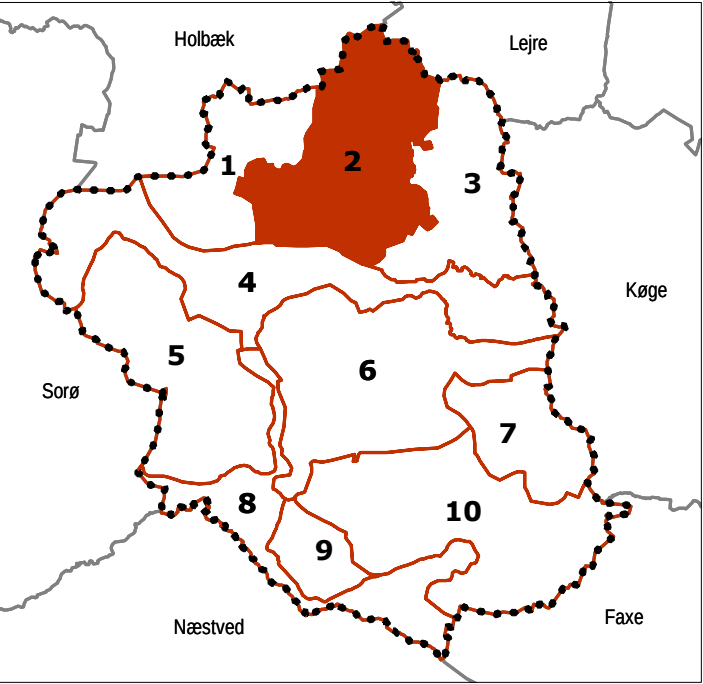
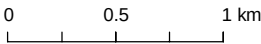
Bilag 2-3

0

Jordarter:

- Flyvesand (ES)
- Ferskvandsdannelser (FS)
- Marsk (HV)
- Marint sand og ler (HS)
- Strandvolde (HG)
- Moræne sand og grus (MS)
- Moræneler (ML)
- Smeltevandssand og -grus (DS)
- Smeltevandsler (DL)
- Ekstramarginale aflejringer (TS)
- Ældre havaflejringer (YS)
- Prækvartære bjergarter
- Søer (SØ)
- Fyld, havne, dæmninger, diger m.m.

Ringsted Kommune
Landskabskarakteranalyse

Jordart
Landskabskarakterområde 2
Skjoldenæsholm dødis- og herregårdslandskab

O:\A030000\A032485\3_Pdoc\GIS\Kortbilag\Bilag 1-4 Jordart.WOR	ATR nr.: A032485
	Tegn./Udarb. BJO / LHJN
	Kontr. AKJO
	Godk. LHJN
	Mål 1:35.000 (A3)
	Dato 25. jan. 2013

COWI A/S Parallevej 2 2800 Kongens Lyngby	Telefon 56 40 00 00 cowi@cowi.dk www.cowi.dk	Dokument nr. Bilag 2-4	Rev. 0
---	--	------------------------	--------